

Gebiedsontwikkeling Achtkarspelen-Zuid

‘De Mieden op zijn mooist, op naar uitvoering’

Kaders en spelregels: een advies voor de uitwerking van het plan
‘De Mieden op zijn mooist’

‘DE MIEDEN OP ZIJN MOOIST’

Een nieuwe visie voor natuurinrichting en impuls voor de
biodiversiteit en landschap in de Mieden van Achtkarspelen.

Gebiedscommissie Achtkarspelen-Zuid

14 mei 2020

Gebiedsontwikkeling Achtkarspelen-Zuid

‘De Mieden op zijn mooist, op naar uitvoering’

Kaders en spelregels: een advies voor de uitwerking van het plan ‘De Mieden op zijn mooist’.

‘DE MIEDEN OP ZIJN MOOIST’

Een nieuwe visie voor natuurinrichting en impuls voor de biodiversiteit en landschap in de Mieden van Achtkarspelen.

*Gebiedscommissie Achtkarspelen-Zuid
14 juli 2020*

De Mieden: indeling in kerngebieden en overgangsgebieden

Voorwoord

Voor u ligt het advies van de Gebiedscommissie Achtkarspelen-Zuid aan Gedeputeerde Staten (GS) van Fryslân. Nadat wij op 5 november 2019 de opdracht van GS kregen ons plan 'De Mieden op zijn mooist' verder uit te werken, zijn we voortvarend aan het werk gegaan. De beschreven aanpak in ons plan is voor een deel een nieuwe manier van werken. We hebben een aanpak ontwikkeld voor een aantal gebieden langs de randen. Een alternatief voor de inrichting als natuurgebied, en dat is nieuw!

Daarbij hebben wij als commissie, maar ook de andere betrokken partijen, buiten de gevestigde kaders durven denken. Zoals we ook al aangaven in het plan 'De Mieden op zijn mooist', zou het zonde zijn als we nu niet verder kunnen met de inrichting. Wij zijn van mening dat we met de nieuwe aanpak een weg hebben gevonden waarbij we verder kunnen met de inrichting van het Miedengebied in Achtkarspelen.

Om de werkwijze in de praktijk toe te passen, is het belangrijk dat het aansluit bij de wet- en regelgeving van de betrokken partijen. Er zullen uitdagingen voorbijkomen, maar dan gaan we op zoek naar oplossingen. Het komt nu aan op de daadwerkelijke uitvoering van het plan in overleg met belanghebbenden, grondeigenaren en beheerders. Door maatwerk te leveren zal er meer samenhang ontstaan tussen de landbouw, natuur en recreatie. En daardoor ook meer draagvlak voor de uitwerking van de plannen.

Wij bieden dit advies aan Gedeputeerde Staten aan met het verzoek om dit advies te ondersteunen. Door geld beschikbaar te stellen voor de uitvoering en de daarbij horende beheerkosten in de toekomst. Dan kunnen wij verder met de ontwikkeling van een prachtig en uniek gebied: de Mieden op zijn mooist.

*Voorzitter van de gebiedscommissie
Baukje Nijboer*

Samenvatting

Aanleiding

In december 2018 heeft de gebiedscommissie het plan de 'De Mieden op zijn mooist' aangeboden aan Gedeputeerde Staten (GS). Dit document brengt in beeld welke kansen en mogelijkheden de gebiedscommissie ziet voor de afronding van gebiedsontwikkeling Achtkarspelen-Zuid. Het plan is een nieuwe visie voor de Mieden, een gebied in de gemeente Achtkarspelen, dat is begrensd als Natuur Netwerk Nederland (NNN). GS heeft op basis van het besluit van 10 juli 2019 van Provinciale Staten een aangepaste opdracht geformuleerd voor de uitvoering van dit herinrichtingsproject. Onderdeel van deze opdracht (bij brief van 5 november 2019) is om een advies op te stellen voor de mogelijkheden van afwaardering van gronden, zoals voorgesteld in het plan 'De Mieden op zijn mooist'. Pas nadat hierover duidelijkheid is, kan GS een besluit nemen over hoe er verder gewerkt kan worden in Achtkarspelen Zuid.

Doelen voor het gebied

Het project moet zorgen voor een verbetering van de biodiversiteit van de bestaande en nog te ontwikkelen natuur in Achtkarspelen-Zuid. Ook het verbeteren van de landbouwstructuur is onderdeel van het project, en er zijn koppelkansen voor recreatie, water, landschap en behoud veenbodems en reductie van CO₂-uitstoot.

De gewenste natuurdoelen komen uit het Begrenzingsplan (1996) en het Raamplan voor de herinrichting Achtkarspelen-Zuid. Later is dit aangevuld met de wensen die naar voren zijn gekomen in het Miedenproject (2006). Recent kwamen daar nog aanbevelingen uit de Veenweidevisie bij. De natuurdoelen zijn vastgelegd in het Natuurbeheerplan van de Provincie Fryslân.

Werkwijze, diverse onderzoeken en gesprekken

De commissie vindt het belangrijk dat er bij de uitwerking van de voorstellen draagvlak is bij de betrokken organisaties, eigenaren, gebruikers en de omgeving. Omdat het advies en de uitwerking daarvan consequenties heeft voor overheidspartijen zijn nadere afspraken met deze partijen gemaakt. Het gaat om Gemeente Achtkarspelen, Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, Noardlike Fryske Wâlden en de Provincie Fryslân. De resultaten van het overleg met de verschillende partijen zijn onderdeel van de aanpak.

Tijdens de verkenningsfase zijn er verschillende onderzoeken gedaan en uitwerkingen gemaakt. Dit vormt mede de basis voor het advies. De resultaten hiervan zijn gebundeld in een achtergronddocument. Het gaat om een hydrologische studie naar de invloed van de waterhuishoudkundige inrichting op de grondwaterstand en de landbouwkundige nat- en droogteschade. Daarnaast is er een uitwerking gemaakt voor de wijze waarop de gronden in de overgangsgebieden afgewaardeerd kunnen worden. Daarbij is ook gekeken naar welke vergoeding daarbij hoort en er zijn afspraken gemaakt over de toepassing van ANLb pakketten in de overgangsgebieden. Tot slot is er gekeken naar de mogelijke ontwikkeling van natuurkwaliteit: wat het betekent dat er gewerkt wordt met overgangsgebieden in plaats van omvorming tot natuur. Bij de beschrijving van de deelgebieden blijkt dat er voor de overgangsgebieden aanpassing van de natuurdoelen plaats moet vinden, maar dat uiteindelijk het resultaat zeker de moeite waard is. Met name als er naast de Kwalitatieve Verplichting ook deelgenomen wordt aan Agrarisch Natuurbeheer.

Het advies

Voor de realisatie van 'De Mieden op zijn mooist' is het noodzakelijk om voorafgaand aan de verdere invulling, afspraken te maken. Dit zijn afspraken over de uitwerking van de afwaardering, aanpassing van bestemmingen, peilaanpassingen en het beheer nu en in de toekomst. Dit alles binnen de beschikbare financiële middelen. Op hoofdlijnen zijn deze afspraken gemaakt en vastgelegd; zij vormen de basis voor dit advies en voor het vervolg. Het moet duidelijk zijn wat de status van een gebied is en wat de mogelijkheden op korte en lange termijn zijn. Voor al deze punten geldt dat het belangrijk is dat eventuele aanpassingen op het juiste moment doorgevoerd worden, om te voorkomen dat verwachtingen niet nagekomen kunnen worden.

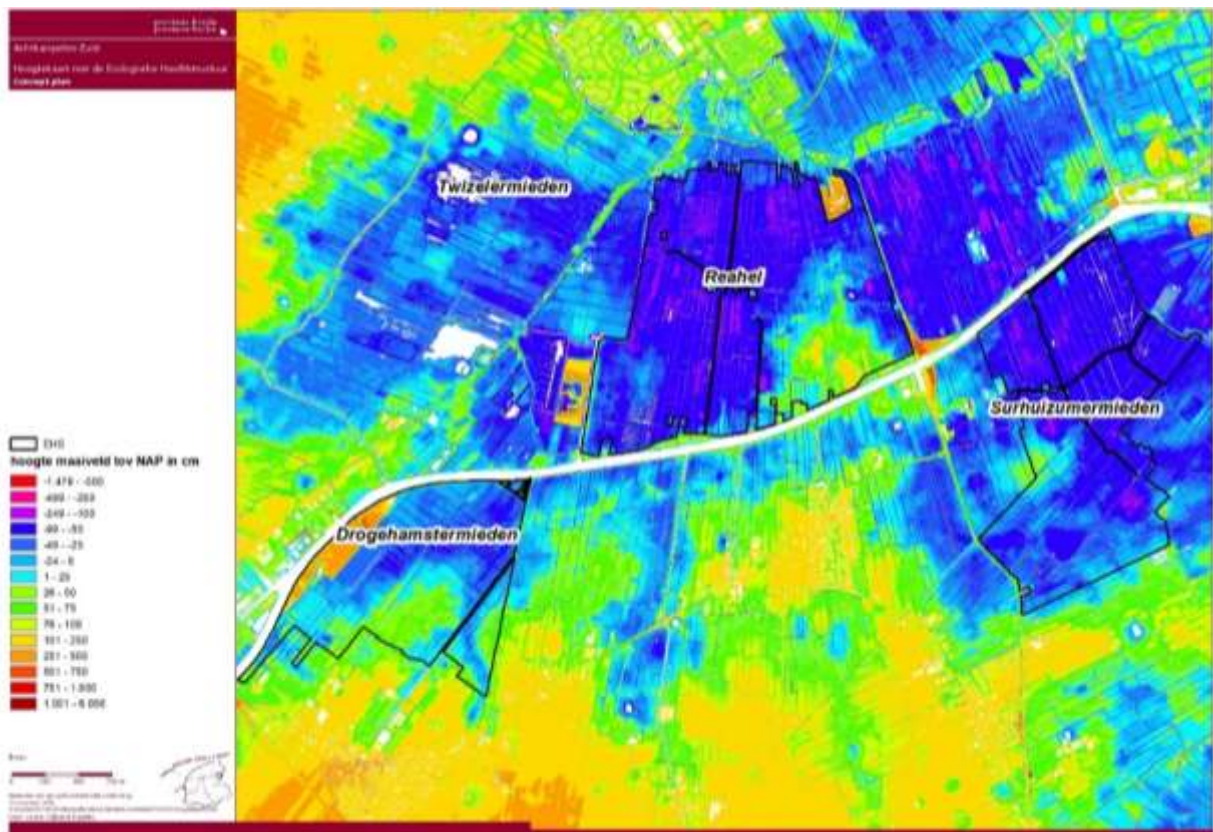
In hoofdstuk 5 wordt duidelijk hoe we dat doen en welke vorm we daarvoor willen gebruiken. Het is daarmee ook de kern van het advies dat de gebiedscommissie heeft opgesteld voor GS. Hoe kunnen we komen tot realisatie en wat is toepasbaar voor Achtkarspelen-Zuid?

De gebiedscommissie adviseert om de daarvoor aangewezen gebieden aan te merken als Overgangsgebied. Voor deze Overgangsgebieden worden apart afspraken vastgelegd. De grond blijft agrarisch, maar wordt afgewaardeerd met een Kwalitatieve Verplichting (KV). Daarmee is deze

invulling duurzaam vastgelegd. Als aanvulling op een KV kunnen eigenaren vrijwillig aanvullend beheer uitvoeren in de vorm van ANLb, waardoor de biodiversiteit maximaal wordt ontwikkeld. Daarnaast zijn er bij de verdere planuitwerking mogelijkheden voor landbouwstructuurverbetering en andere doelen, die optimaal gecombineerd worden. Door de inzet op robuuste natuurkernen én overgangsgebieden is het samen met de mienskip mogelijk een extra impuls te geven aan de biodiversiteit.

Vervolg

De gebiedscommissie legt dit advies voor aan GS met het verzoek deze aanpak te ondersteunen en geld beschikbaar te stellen voor de uitvoering. Het streven is om het gehele plan uitgevoerd te hebben in 2025.

De Mieden: ligging van de deelgebieden, hoogte en begrenzing NNN (Natuurnetwerk Nederland - voorheen EHS)

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	6
2. Voorverkenning: de werkwijze.....	7
2.1. Doelen en definities	7
2.2. Maatwerk, afstemming organisaties	8
2.3. Verkenning Beheermogelijkheden.....	8
3. Doelen en beoogde resultaten	9
3.1. Doelstellingen	9
3.2. Beoogde resultaten.....	10
3.3. Doelen voor kern- en overgangsgebieden.....	10
3.4. Invulling koppelkansen	12
3.5. Achtergrondinformatie uit beleidsdocumenten.....	13
3.6. Onderzoeken en achtergronddocumenten	14
4. Beschrijving deelgebieden.....	16
4.1. Drogehamstermieden	16
4.2. Surhuizumermieden.....	18
4.3. Reahel	20
5. Realisatievorm / advies	22
5.1. Bestemming- en status van gronden	22
5.2. Beheermogelijkheden en Kwalitatieve Verplichting	24
6. Achtergrond Aanpak, Werkwijze en Uitkomsten	26
6.1. Afwaardering	26
6.2. Beheerpakketten ANLb.....	27
6.3. Wat levert het op aan natuurwaarden.....	28
7. Planning & procedures	29
7.1 Planning hoofdlijnen	29
7.2 Insteek van gebiedsproces en communicatie	29
7.3 Procedures in relatie tot gebiedsproces.....	32
7.4 Afspraken partijen.....	34
7.5 Middelen in relatie tot opdracht.....	35
7.6 Risico's en beheersmaatregelen	35

➔ Onderdeel van het adviesrapport is een achtergronddocument met bijlagen en meer informatie.

1. Aanleiding

In december 2018 heeft de gebiedscommissie het plan de 'De Mieden op zijn mooist' aangeboden aan Gedeputeerde Staten (GS). Daarmee wordt in beeld gebracht welke kansen en mogelijkheden de gebiedscommissie ziet voor de afronding van Achtkarspelen Zuid. Het plan is een nieuwe visie voor de Mieden, een gebied in de gemeente Achtkarspelen, dat is begrensd als Natuur Netwerk Nederland (NNN). GS heeft op basis van het besluit van Provinciale Staten (PS) van 10 juli 2019 een opdracht geformuleerd voor de gebiedscommissie Achtkarspelen-Zuid. Deze opdracht luidt:

'Het gebied Achtkarspelen-Zuid op basis van het plan 'De Mieden op zijn mooist' realiseren'

In de opdracht van 5 november 2019 heeft de gebiedscommissie een herijkte opdracht gekregen voor de uitvoering van de herinrichting Achtkarspelen Zuid. Deze opdracht, in lijn met het PS-besluit, is te vinden in het Achtergronddocument Mieden op z'n Mooist. Deze opdracht heeft de gebiedscommissie Achtkarspelen Zuid daarna opgepakt.

Voor deze opdracht gelden een aantal afspraken en/of voorwaarden, waarvan de belangrijkste zijn:

- Voorafgaand aan uitvoering komen tot een advies over afwaardering van gronden in de overgangsgebieden;
- Beschikbaar budget voor de grondverwerving en de inrichting van natuur- en overgangsgebieden is € 6,4 miljoen;
- Draagvlak bij de betrokken organisaties, eigenaren, gebruikers en de omgeving voor uitvoering van het plan.

2. Voorverkenning: de werkwijze

Vanaf winter 2019 heeft de gebiedscommissie gewerkt aan het opstellen van een advies hoe overgegaan kan worden tot uitvoering. Dat heeft geresulteerd in dit adviesrapport, wat wordt aangeboden aan GS van de provincie Fryslân. De provincie Fryslân zal het advies betrekken bij een (herijkte) opdracht met kaders en spelregels voor uitvoering van het plan 'De Mieden op zijn mooist'. Het onderstaande kan gelezen worden als het advies van de gebiedscommissie Achtkarspelen-Zuid. De werkwijze tijdens de voorverkenning is verdeeld in: bepaling definities en doelen in relatie tot afwaardering, overeenstemming met diverse partijen en tot slot de beheermogelijkheden. Zie hiervoor onderstaande afbeelding. Op het moment dat voorliggend advies gereed is, is deze voorverkenningfase afgesloten. De resultaten hiervan zijn verderop in de notitie opgenomen.

2.1. Doelen en definities

De gebiedscommissie heeft een nadere vertaling gemaakt op basis van het opgestelde plan 'De Mieden op zijn mooist'. Dit plan was globaal van opzet, zonder inhoudelijk in te gaan op de mate van vernatting en de vormen van agrarisch gebruik. In het voorliggende advies wordt duidelijker wat precies bedoeld wordt met de kern- en overgangsgebieden. Er wordt aangegeven wat men hiermee wil bereiken en hoe hier nader invulling aan gegeven kan worden, nu en in de toekomst. Het doel is dus om helder te maken wat de invulling uit het plan 'De Mieden op zijn mooist' betekent en hoe het gerealiseerd kan worden. In het advies wordt nader gedefinieerd wat we onder een overgangsgebied verstaan. Welke invulling kan hieraan gegeven worden? Bijvoorbeeld met behulp van kavelruilen, afwaarderen naar natuur en/of afwaarderen naar natuurinclusieve landbouw. Dat vergt het nodige maatwerk. Dat maatwerk is in overleg met de commissie en deskundigen opgepakt.

2.2. Maatwerk, afstemming organisaties

Omdat het advies en de uitwerking daarvan consequenties heeft voor overheidspartijen zijn nadere afspraken met deze partijen gemaakt. Het gaat hierbij om Gemeente Achtkarspelen, Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, Noardlike Fryske Wâlden en de provincie Fryslân. De resultaten van het overleg met de verschillende partijen zijn verwerkt in de aanpak. Er zijn concrete afspraken gemaakt die de basis vormen voor het vervolg. Deze afspraken zijn in hoofdstuk 7 beschreven.

2.3. Verkenning Beheermogelijkheden

Voor de percelen in de kerngebieden is de reguliere werkwijze volgens Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) van toepassing. De percelen worden afgewaardeerd tot natuur en er kan een beheerpakket afgesloten worden, op basis waarvan de eigenaar een beheervergoeding krijgt.

Voor de overgangsgebieden moet een aangepaste werkwijze ontwikkeld worden. Hierover zijn gesprekken gevoerd met de Noardlike Fryske Wâlden en de provincie. Er is onderzocht wat de mogelijkheden zijn om een specifiek pakket van mogelijkheden te ontwikkelen, waarmee duurzaam beheer van de overgangsgebieden gerealiseerd kan worden.

3. Doelen en beoogde resultaten

3.1. Doelstellingen

Het project moet er voor zorgen dat de biodiversiteit van de bestaande en nog te ontwikkelen natuur in Achtkarspelen-Zuid wordt verbeterd. Maar het moet ook zorgen voor een verbetering van de landbouwstructuur en de verdere ontwikkeling van de recreatie. Door koppelkansen kunnen deze zaken een impuls krijgen. Het door de gebiedscommissie geschreven plan 'De Mieden op zijn mooist' voldoet daaraan. De realisatie van natuur kan hiermee met een geringer budget dan voorheen geraamd, gerealiseerd worden. Voor de achtergrondinformatie en berekening wordt verwezen naar het plan 'De Mieden op zijn mooist'.

Het hoofddoel is:

- ingerichte natuur voor de robuuste kern (robuuste eenheden waarbij een groot deel van de natuuropgave door kan gaan; omvorming tot natuur)
- duurzame beheerafspraken voor zowel de robuuste kern als ook voor de overgangsgebieden (gebieden rondom de robuuste natuurgebieden, waar mogelijkheden liggen voor versterking van de biodiversiteit met agrarisch gebruik).

De nevendoelen zijn:

- landbouwstructuur verbeteren
- recreatie verder ontwikkelen
- invulling geven aan wateropgaven (koppelkansen).

De ambitie is om het plan 'De Mieden op zijn mooist' vóór 1 januari 2025 te realiseren. Daarvoor is het nodig dat er bij de planontwikkeling en de uitvoering voldoende draagvlak is bij de betrokken organisaties, eigenaren, gebruikers en de omgeving.

Kaart met indeling kern- en overgangsgebieden en de begrenzing NNN uit plan 'De Mieden op zijn mooist' (voorheen EHS)

3.2. Beoogde resultaten

In het project zijn / worden de volgende resultaten geboekt:

- ✓ Overeenstemming over de uitvoering van het plan met Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer en provincie Fryslân voor kavelruil en realisatie per 2020 (medewerkingsverplichting voor partijen);
- ✓ Kavelruilovereenkomsten en kavelovergang per 1 januari 2022;
- ✓ Doorvoeren van een aantal wijzigingen in een aantal ruimtelijke ordeningszaken en subsidiezaken (gemeentelijk bestemmingsplan, natuurbeheerplan)
- ✓ Verwerving / omvorming van gronden in de robuuste kern;
- ✓ Afwaardering overgangsgebieden; afsluiten van Kwalitatieve Verplichtingen;
- ✓ Toepasbare vormen ander gebruik (ANLb) voor versterken biodiversiteit etc. zijn beschikbaar;
- ✓ Inrichting van het de robuuste kern m.b.t. waterbeheer en andere inrichtingsmaatregelen na 1 januari 2022;
- ✓ Aanpassing peilbesluit na 1 januari 2022;
- ✓ Verbeteren landbouwstructuur;
- ✓ Aanpak behoud veenbodems en reductie CO2 uitstoot;
- ✓ Impuls voor de recreatie;
- ✓ Integrale plannen.

3.3. Doelen voor kern- en overgangsgebieden

Voor de kerngebieden en de overgangsgebieden worden verschillende doelen gesteld. Daarmee samenhangend zal ook de uitwerking in maatregelen anders zijn. In het onderstaande worden de doelen en globaal de maatregelen voor de kern- en overgangsgebieden opgesomd. Dit is vrij algemeen. In hoofdstuk 4 worden de maatregelen per deelgebied verder uitgewerkt en beschreven.

Kerngebieden

In de kerngebieden gaat het om de volgende doelen:

- Passende natuurinrichting en natuurbeheer;
- Waterbeheer afstemmen op de natuur;
- Meer biodiversiteit; met name gericht op zeldzame en kwetsbare soorten en natuurtypen;
- Behoud van de veenondergrond (voor zover aanwezig);
- Verminderen van de CO2 uitstoot;

Drogehamstermieden, blauwgraslanden (beheertype N10.01 nat schraalland)

Daarvoor zijn de volgende maatregelen nodig:

- Optimaal (grond-)waterbeheer (kwel);
- Peilverhoging (waar nog nodig);
- Optimaal inrichten van het gebied voor de natuurfunctie;
- Optimaal natuurbeheer (ambitie natuurbeheerplan Provincie Fryslân);
- Agrarisch mede gebruik is geen uitgangspunt, maar wel mogelijk als de beheermaatregelen dit toelaten.

Optimale kwelinvloeden in kerngebied

Overgangsgebieden

In de overgangsgebieden gaat om de volgende doelen:

- Beheren als kruiden- en weidevogelgrasland;
- Meer biodiversiteit;
- Waterbeheer wat bijdraagt aan de kerngebieden;
- Behoud van de veenondergrond (voor zover aanwezig);
- Verminderen van de CO₂ uitstoot.

Daarvoor zijn de volgende maatregelen nodig:

- Waterpeilverhoging (waar nog nodig en mogelijk); bergen, vasthouden;
- Inzetten op blijvend grasland (dus niet meer scheuren, frezen en/of her-inzaai);
- Alleen pleksgewijs gebruik van bestrijdingsmiddelen (t.b.v. brandnetel, akkerdistel en ridderzuring) is toegestaan;
- Mogelijkheid tot de ANLb-regeling voor aangepast grondgebruik;
- Agrarisch (mede) gebruik blijft mogelijk.

Deze doelen en uitgangspunten sluiten aan op de ambitie en potenties van het gebied en leveren een duurzame bijdrage aan natuur, cultuur en landschapsbehoud.

3.4. Invulling koppelkansen

In de gebiedsontwikkeling Achtkarspelen-Zuid wordt een breed palet aan zaken opgepakt. In het plan 'De Mieden op zijn mooist' ligt de nadruk op de inrichting van de natuurgebieden, maar bij de verdere uitwerking is het zaak om ook aan de overige aspecten van de gebiedsontwikkeling aandacht te besteden. Er zijn verschillende koppelkansen die in samenhang met de natuurinrichting opgepakt kunnen worden. Een voordeel hiervan kan zijn dat er een groter draagvlak gecreëerd wordt. Bij deze koppelkansen kan gedacht worden aan recreatie, landbouwstructuurverbetering, versterking van het landschap en maatregelen op het gebied van water. In het onderstaande wordt nader ingegaan waar hierbij aan gedacht moet worden.

Landbouw

Voor de landbouw kunnen door kavelruil de omstandigheden verbeteren. Bijvoorbeeld efficiënter werken door grotere aaneengesloten kavels en kavels dicht bij huis. Dat heeft ook als voordeel dat er minder landbouwverkeer op de openbare wegen en door de dorpen zal zijn, wat tevens een positieve bijdrage levert aan de verkeersveiligheid. Er wordt een inventarisatie onder de grondeigenaren gehouden om te onderzoeken wat de wensen zijn en wat het beste aansluit bij de bedrijfsvoering, nu en in de toekomst. Naast de gangbare landbouw zijn er ook mogelijkheden voor boeren, die dat willen, om meer over te gaan op natuurinclusieve landbouw en misschien nu wel een overstap gaan maken naar biologische landbouw.

Recreatie

Voor de recreatie worden heel concreet voorzieningen aangelegd zoals wandelpaden, fietspaden, uitzichtpunten en dergelijke. De exacte invulling moet op onderdelen nog nader bepaald worden. Daarnaast zijn er mogelijkheden om het gebied van de Mieden recreatief op de kaart te zetten, dat kan door middel van regiomarketing. Om goed in beeld te krijgen wat de mogelijkheden zijn, moet er

onderzoek naar de mogelijkheden gedaan worden. Dergelijk onderzoek en de verdere vervolgstappen vallen buiten de scope van de gebiedscommissie, maar het zou parallel met de uitvoering van 'De Mieden op zijn mooist' opgepakt moeten worden. Te denken valt aan initiatief door de gemeente in samenspraak met de provincie en Staatsbosbeheer. Daarnaast in samenspraak met de belangrijkste spelers van recreatie en toerisme, de burgers/recreanten, bijvoorbeeld vertegenwoordigd door de plaatselijke belangen en de aanbieders van toerisme en recreatie, vertegenwoordigd door het RMT. De Regiodeal biedt hier aanknopingspunten voor.

Water

Het waterbeheer wordt afgestemd op de functies van de verschillende deelgebieden. Het peil wordt aangepast aan de functie. Daarnaast is het streven naar robuuste en beheerbare peilvakken, het water langer vasthouden en vertraagd afvoeren en vermindering van de beheerlasten. In de meerjaren programmering van het waterschap zijn op dit moment geen extra maatregelen opgenomen.

Versterking van het landschap

Bij de verdere uitwerking van de inrichtingsplannen zal er ook aandacht besteed worden aan het behoud en herstel van het (cultuurhistorische) landschap. Zo zal er aandacht zijn voor de elzensingels, pingo's, oude bewoningsplaatsen en eendenkooi. Waar mogelijk worden de kenmerken van het landschap versterkt. Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de historie van De Tjoele. Mogelijk komen daar nog aanknopingspunten uit naar voren. De commissie adviseert om een externe onafhankelijke partij met deskundigheid van het landschap er bij te betrekken.

Behoud veenbodems en reductie CO2 uitstoot

Door het verhogen van de peilen en het achterwege laten van peilverlaging worden de omstandigheden voor het behoud van de nog aanwezige veenbodems verbeterd. De oxidatie van het veen neemt af en de uitstoot van CO2 wordt daarmee ook beperkt.

3.5. Achtergrondinformatie uit beleidsdocumenten

In het Begrenzenplan van 1996 zoals vastgesteld door GS en het Raamplan voor de herinrichting Achtkarspelen-Zuid staan de natuurdoelen voor de Mieden omschreven als ontwikkeling van:

- Bloemrijke vochtige grondwaterafhankelijke graslanden met veel weidevogels.
- Sloten en oevers met een rijk planten en dierenleven.
- Kleine petgaten met schraalland, riet en broekbos.

Later, in 2006, is in het Miedenproject nog een lijstje met wensen van de plaatselijke bevolking toegevoegd aan de doelen voor het gebied. Samengevat komen de doelen die in het Miedenproject zijn geformuleerd neer op:

- Behoud en versterking van de historische landschapsstructuren en elzensingels.
- Aandacht voor de pingoruïnes.
- Behoud en ontwikkeling van de weidevogelstand (in de open delen).
- Ontwikkeling van de botanische kwaliteiten.

In het Natuurbeheerplan van de Provincie Fryslân 2019 zijn de natuurdoelen en de subsidiemogelijkheden voor beheer van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie beschreven. Het natuurbeheerplan kent a) een Beheertypenkaart en b) een Ambitiekaart. Op deze kaarten staan de doelen voor de natuur in Fryslân.

- a. De Beheertypenkaart geeft alle bestaande, beheerwaardige natuur en landschap weer. De namen van de beheertypen komen uit de Index Natuur en Landschap. Dit is een landelijk uniform systeem voor het natuurbeheer in Nederland. Deze kaart vormt ook de basis voor het verlenen van beheersubsidies op grond van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL).
- b. Voor een deel van de natuurgebieden heeft de provincie de ambitie om op termijn het huidige gebruik of beheer te veranderen. Die "oppluismogelijkheid" wordt vastgelegd op de Ambitiekaart. Het verschil tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laat zien waar een verandering van de natuurkwaliteit wenselijk is. Meestal gaat het dan om de verandering van een redelijk

algemeen natuurtype naar een zeldzamer type. Bijvoorbeeld van kruidenrijk grasland naar heide. Op basis van de beheertypen die op de beheertypenkaart of op de ambitiekaart staan kan de provincie subsidie verlenen voor het natuurbeheer.

In de Veenweidevisie van de provincie staan maatregelen voor het behoud van de veenbodems, o.a. door het instellen van hogere waterpeilen of het verlagen van peilen achterwege te laten. De voorgestelde maatregelen leveren een positieve bijdrage aan het behoud van de veenbodems en de CO₂ uitstoot wordt verminderd.

3.6. Onderzoeken en achtergronddocumenten

Gedurende de voorverkenningfase is er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden die er voor de verschillende deelgebieden zijn en hoe dat in de praktijk uitpakt. Natuurlijk zijn er de beleidsdocumenten waar eerder al de doelen zijn bepaald. Voor het stadium waarin de planvorming nu verkeert is er aanvullend onderzoek gedaan en is er ingezoomd op het gebied met de nieuwe inzichten volgens de werkwijze van 'De Mieden op zijn mooist'. De resultaten van deze onderzoeken zijn gebundeld in een achtergronddocument bij dit advies. Hieronder wordt in het kort weergegeven wat er onderzocht is.

Hydrologische studie

Er is een hydrologische studie gedaan volgens de "Waternood" methode naar de invloed van de waterhuishoudkundige inrichting van de Drogehamstermieden, Surhuizumermieden en Reahel-Oost op de grondwaterstand en de landbouwkundige nat- en droogteschade. (4 maart 2020, D. van Buren (provincie Fryslân) en M. Bootsma (Wetterskip Fryslân)). De aangeleverde hydrologische studie is primair bedoeld om een inschatting te kunnen maken van de effecten van peilaanpassingen in de overgangsgebieden.

De onderliggende hydrologische berekeningen kunnen ook gebruikt worden om het effect buiten de NNN in te schatten. Wel is het aan te bevelen om voor dit doel nog een kritische beoordeling (expert judgement) te doen van de model uitkomsten, zodat ook inschatting meegegeven kan worden waar de model uitkomsten mogelijk een onderschatting, dan wel een overschatting van de berekende effecten geven. Een van de stappen daarbij is het vergelijken van de modeluitkomsten met recente monitoringsgegevens in het gebied (validatie). Deze hydrologische studie geeft ook de benodigde informatie voor de watervergunning. In de huidige modellen is alle beschikbare informatie van ondergrond en waterbeheer verwerkt, er is op een groot detailniveau gerekend.

Een punt van aandacht is ook de mogelijke effecten van inklinking van het veen op de drooglegging. Impliciet is hier rekening mee gehouden, door een deel van de Surhuizumermieden en Polder Reahel als 'overgangsgebied' aan te merken, maar een peilverhoging hier achterwege te laten, omdat (mogelijk) hier nog enige zakking zal optreden. Wat de peilen betreft wordt hier dan uitgegaan van het stand-still principe: dat betekent dat hier geen toekomstige peilverlagingen meer zullen worden doorgevoerd. Met name voor de Surhuizumermieden is het moeilijk in te schatten of en waar nog daling op zal treden. Uit historische hoogte gegevens valt niet een sterke daling op te maken en er zijn ook geen gedetailleerde bodemgegevens beschikbaar.

Uitwerking afwaardering overgangsgebieden

Voor de uitwerking i.v.m. het afwaarderen van de grond in de overgangsgebieden is ook een achtergronddocument gemaakt. De werkwijze en de toepassing van de vergoedingen is voorgelegd aan de Dienst Landbouw Voorlichting in Drachten (DLV). De resultaten van het DLV onderzoek zijn verwerkt in de aanpak en de vergoedingen. De werkwijze wordt ook kort toegelicht in hoofdstuk 6.1.

Toepassing ANLb pakketten

Naast het toepassen van de beheerpakketten voor de Natuur is het wenselijk dat er in de Overgangsgebieden ook beheerpakketten afgesloten kunnen worden in het kader van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Dat vraagt een aanpassing van het Natuurbeheerplan en overleg met de Noardlike Fryske Wâlden. Er is een opzet gemaakt welke pakketten in aanmerking komen voor de overgangsgebieden. En samenhangend daarmee welke kosten daarmee samenhangen. De

vergoedingen voor het beheer in kader van ANLb zijn vergoeding voor inkomstenderving. In tegenstelling tot de vergoeding voor het beheer van natuur, waar het gaat om beheervergoeding.

Kwaliteit van de natuur; een vergelijk tussen natuur en overgangsgebied

In de notitie 'Kwaliteit 'De Mieden op zijn mooist' (februari 2020, J. Meijer, provincie Fryslân) wordt beschreven welke natuurkwaliteiten in de verschillende deelgebieden aanwezig zijn en welke waarden nog extra ontwikkeld worden. Met name voor de overgangsgebieden wordt beschreven wat het verschil zal zijn tussen inrichting als natuur of als overgangsgebied. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de input uit de hydrologische studie en de keuze voor de toepassing van de ANLb pakketten. Tot slot worden de resultaten gewogen t.o.v. de eerder voorgenomen inrichting als natuur.

4. Beschrijving deelgebieden

Vergeleken met hun omgeving liggen de Mieden van Achtkarspelen erg laag. Ze worden omgeven door hogere gronden. Dat is goed te zien op de hoogtekarten. Je zou kunnen zeggen dat de Mieden een put in het landschap zijn waar al het water naar toe stroomt. Typerend voor dit lage gebied is dat grondwater uit de diepte onder druk omhoog komt (kwel). Op dit bijzondere bronwater drijft de natuur letterlijk en figuurlijk. In het water zit bijvoorbeeld kalk en ijzer opgelost. Daar waar dat water naar de oppervlakte komt, kunnen bijzondere planten groeien die elders niet kunnen gedijen. Sinds de slootpeilen in de loop van de tijd zijn verlaagd kan dat grondwater de plantenwortels meestal niet meer bereiken. Daarom is het voor de ontwikkeling van de vochtige bloemrijke hooilanden waarin die bijzondere planten thuishoren, noodzakelijk dat het sloot-waterpeil omhoog komt. En daarmee ook het water onder de percelen; ofwel een geringere ontwateringsdiepte.

In de uitwerking van het plan 'De Mieden op zijn mooist' is het uitgangspunt de ambitiekaart van het natuurbeheerplan. Op een aantal percelen zal de ambitie worden aangepast omdat deze niet haalbaar lijkt. Bijvoorbeeld als het gaat om 'droge voeten' voor bebouwing en erfpercelen of hoge inrichtingskosten t.o.v. het doel. In onderstaande tekst wordt dat dan nader aangeduid. Onderstaande geeft aan welke ambities we per gebied nastreven bij uitwerking. Ook worden de aandachtspunten meegegeven. Bijvoorbeeld als het gaat om de inrichting van het gebied.

4.1. Drogehamstermieden

Achtergrond en Ambitie

De Drogehamstermieden is totaal 175 groot. Het gebied ligt tussen het Prinses Margrietkanaal en Drogeham. In het westelijk deel ligt de Hege Bult (voormalig zanddepot dat al lange tijd als natuur is ingericht met het recreatieterreintje Hossebos). Recent onderzoek heeft uitgewezen dat er een lokaal watersysteem is, waarbij er inzijing van water op de Hege Bult is, dat voor kwelwater in de Drogehamstermieden zorgt. Door de relatief lagere ligging t.o.v. de omliggende zandgronden komt er kwelwater in de Mieden omhoog. Dit zorgt voor ideale omstandigheden voor tal van planten- en vogelsoorten. Dit gebied ligt op de overgang van hogere naar lagere gronden. Plaatselijk komt hier grondwater aan de oppervlakte (kwel) dat van lokale oorsprong is. Het heeft een korte weg in de ondergrond afgelegd. In de kern van het gebied komt grondwater van grotere diepte omhoog (kwel) dat een lange weg heeft afgelegd.

Vanwege de invloed van het grondwater is op de ambitiekaart van het natuurbeheerplan van de provincie aangegeven dat in een deel kans is op ontwikkeling van nat schraalland. Dit zijn natte hooilanden die niet bemest worden, zoals blauwgrasland. Deze kunnen vanuit het productieve grasland alleen ontwikkeld worden na een uitgekend en langdurig maaibeheer van verschraling. Bovendien lukt dat dan alleen op die plekken waar daadwerkelijk grondwater omhoog komt waar o.a. wat kalk en ijzer is opgelost.

In de Drogehamstermieden is het dus mogelijk om de kwel van de kalk- en ijzerrijk grondwater weer tot in het maaiveld te laten komen. Hierdoor kunnen "ouderwetse" natte bonte hooilanden, zoals blauwgraslanden en dotterbloemhooilanden, zich ontwikkelen. In de Drogehamstermieden komen op een deel van de grond van Staatsbosbeheer al hele bijzondere blauwgraslanden voor.

Kern en overgangsgebied in relatie tot ambities

Door inrichting ontstaan voornamelijk in het kerngebied overgangen in gradiënt van schrale graslanden naar vochtige hooilanden en moerasachtige delen. In de robuuste kern worden de bijzondere blauwgraslanden beschermd en kan de bijzondere natuur zich verder uitbreiden. In de overgangsgebieden, de zuidoostelijke relatief hogere delen, is de ambitie de ontwikkeling van bloemrijke graslanden. Dat past in het beeld van het natuurbeheerplan. Agrarisch gebruik is hier mogelijk.

Figuur: SNL beheertypen (Ambitie) in de Drogehamstermieden

Let op: de uiteindelijke ambitiekaart zal aangepast worden voor de overgangsgebieden naar 'N00.01; Nog om te vormen naar natuur'.

Overige voorzieningen

Voor de recreatieve voorzieningen in het gebied gaat het om een fietspad langs en door het natuurgebied vanaf Drogeham naar de Hamsterpein én de realisatie van wandelpaden. Het Hossebos wordt opgeknapt en er komt een (nieuw) uitzichtpunt. Met de inrichting wordt de beleving van het gebied voor de recreant verbeterd. Voor delen van deze recreatieve voorzieningen dient de financiering nog geregeld te worden.

Enkele aandachtspunten

- De ambitie is de Drogehamstermieden in de toekomstige situatie binnen het NNN met een kleiner gemaal of zonder tussenkomst van een gemaal te laten afwateren op de boezem.
- Het in te stellen waterpeil gaat naar -0.50 NAP.
- De begrenzing van het overgangsgebied wordt mogelijk aangepast door nadere analyse hoogte en perceelgrenzen (actie veldbezoek en analyse)
- Er liggen een aantal kabels en leidingen die bepalend kunnen zijn voor de eindinrichting.
- De keringen in en rondom het gebied behouden hun waterkerende functie maar kunnen wel een andere status krijgen. De kering rondom de 'driehoek' bij de Drogehamsterfeart kan mogelijk komen te vervallen.

4.2. Surhuizumermieden

Achtergrond en Ambitie

De Surhuizumermieden (242 ha NNN) leent zich uitstekend voor de ontwikkeling van vochtige hooilanden, weidevogelgraslanden en op de hogere delen kruiden en faunarijke graslanden. De Mieden natuur is afhankelijk van een hoge grondwaterstand. Bij de omvorming tot natuurgebied is het noodzakelijk om de waterhuishouding aan te passen. Door aanpassingen in het watersysteem kan op een relatief eenvoudige manier invulling gegeven worden aan deze doelen. Aan de randen zijn mogelijkheden voor ander type beheer (en waterpeilen) en kunnen boeren uit de omgeving een impuls geven aan de biodiversiteit. De Surhuizumermieden kent in delen nu al hoge aantallen weidevogels, maar kan met de inrichting en door de openheid van het gebied nog verder uitgroeien tot weidevogelparadijs. Naast de meer algemene weidevogels zoals de kievit, grutto en de scholekster zijn er mogelijkheden voor minder algemeen voorkomende soorten zoals de tureluur, watersnip, veldleeuwerik en slobeend. Met name de plas-dras gebieden zijn hiervoor heel geschikt.

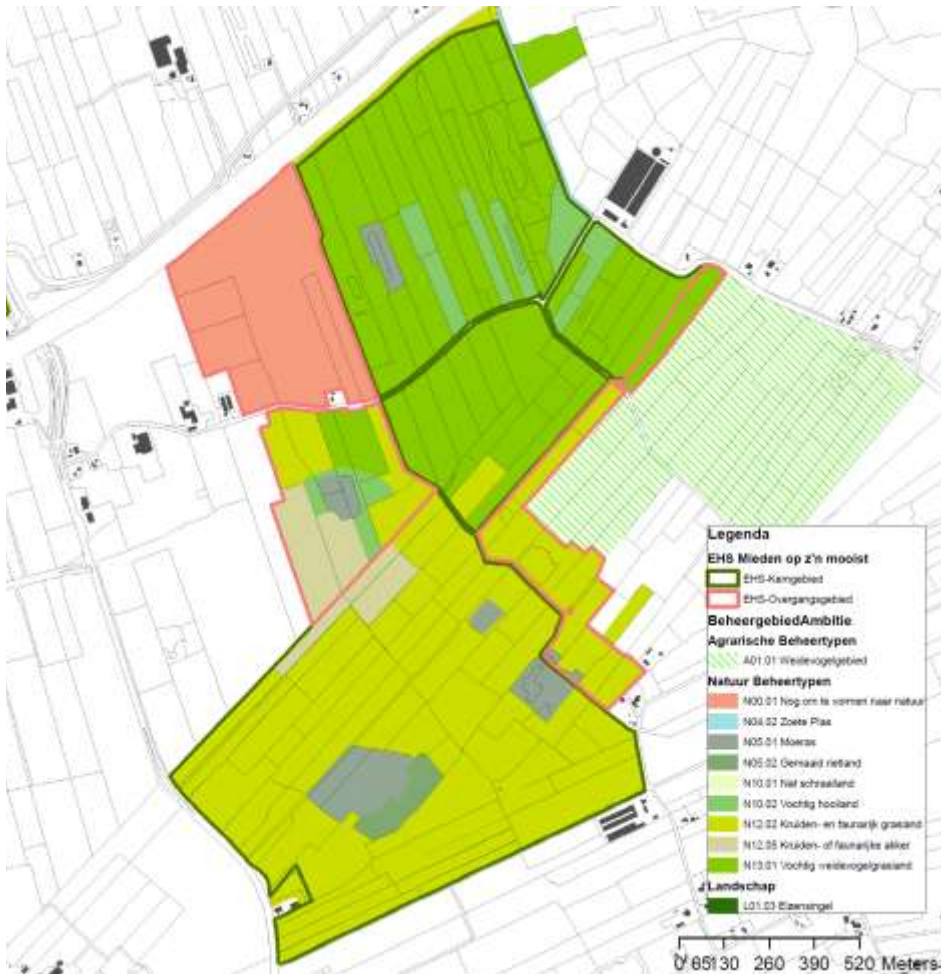
Binnen het hele gebied van de Surhuizumermieden wordt de ontwikkeling van bloemrijke/soortenrijke graslanden nagestreefd. Naar verwachting zijn er op diverse plekken kansen voor hooilanden met o.a. dotterbloemen. Die kansen hangen vooral af van waar kwel van kalk- en ijzerhoudend grondwater in de wortelzone komt. Dat zal niet overal gebeuren en op voorhand is niet met zekerheid te voorspellen in welk perceel dat wel en waar dit niet het geval zal zijn. Daarbij is ook de gebruiksgeschiedenis van een perceel belangrijk. Is het bijvoorbeeld geploegd en geëgaliseerd, of is het juist oud grasland, is het meer of minder zwaar bemest geweest, is er ooit grond opgebracht?

In het open noordelijk deel zijn daarbij de kansen en mogelijkheden voor weidevogels groot. Het minder open zuidelijk/zuidwestelijk deel is veel minder geschikt voor weidevogels. Hier liggen percelen met elzensingels en laagten die zijn begroeid met riet en broekbos. Een deel van die laagten is een pingo. Van een deel is het niet zeker of het een pingo is. Er liggen rondom de Surhuizumermieden nog volop kansen voor landbouwstructuurverbetering en andere vormen van gebruik in de overgangsgebieden.

Kern en overgangsgebied in relatie tot ambitie

Het noordelijk deel van de robuuste kern is de ambitie vochtig weidevogelgrasland en vochtig hooiland (zie figuur voor het kaartoverzicht). Vochtig hooiland is een beheertype voor graslanden met o.a. dotterbloemen en echte koekoeksbloem. Voor het zuidwestelijk deel is het doel kruiden- en faunarijke grasland. Voor de elzensingels geldt het beheertype L01.03 Elzen-singel. Binnen de pingo's en overige laagten geldt het beheertype N05.01 moeras.

In het overgangsgebied ten noorden van de Heawei is de ambitie de omstandigheden voor weidevogels te vergroten. In de overgangsgebieden ten zuiden van de Heawei ligt de nadruk meer op bloemrijke graslanden.

Figuur: SNL beheertypen (Ambitie) in de Surhuizumermieden.

Let op: de uiteindelijke ambitiekaart zal aangepast worden voor de overgangsgebieden naar 'N00.01; Nog om te vormen naar natuur'.

Overige voorzieningen

Voor de recreatieve voorzieningen in het gebied zijn er goede mogelijkheden om de cultuurhistorie te combineren met wandelpaden, zodat met name de cultuurhistorie van het gebied beleefd kan worden. Het gebied is minder geschikt voor intensiever recreatief gebruik.

Enkele aandachtspunten

- Scheiding van de waterhuishouding tussen kern-/ overgangsgebieden en overige functies binnen bestaande peilvakken
- Herstel elzensingels
- Herstel pingo's vergt uitwerking
- Herstel en beleving eendenkooi

4.3. Reahel

Achtergrond en Ambitie

Het westelijk deel van Reahel (125 ha) is in 2018 ingericht en hier is ontwikkeling van vochtige hooilanden, petgaten en bloemrijk grasland mogelijk. Grootste inrichtingsopgave ligt in het oostelijk deel van de polder (180 ha). Ambitie is vochtig hooiland en natte schraallanden in de laagtes, bloemrijke graslanden op de Tjoelekoop en op enkele plekken moerasontwikkeling. In het gebied kan door waterhuishoudkundige maatregelen de natuur verbeterd worden. Ook op de Tjoelekoop, waar al veel is verbeterd voor natuur en landschap, zijn enkele maatregelen mogelijk ter versterking van het elzenlandschap en bloemrijke graslanden.

Figuur: SNL beheertypen (Ambitie) in polder Reahel.

Let op: de uiteindelijke ambitiekaart zal aangepast worden voor de overgangsgebieden naar 'N00.01; Nog om te vormen naar natuur'.

Kern en overgangsgebied in relatie tot ambitie

Zoals vermeld is het westelijk deel van de polder reeds ingericht. Er ligt nog een geringe opgave in voornamelijk overgangsgebied dat zich richt op bloemrijke graslanden. Het natuurbeheertype moeras aan de noordzijde van de polder vraagt enige nuancering. Voor de grote hoeveelheden petgaten die eerder ingetekend waren, kan op een meer bescheidene manier invulling gegeven worden. Het gebied is weliswaar relatief nat en er zijn meerdere petgaten. De ambitie moeras kan blijven staan met de nuancering dat het hier gaat om een petgatenlandschap. Het beheertype dat gerealiseerd kan worden ligt meer in de lijn van vochtige hooilanden en natte schraallanden. Daarbij is veel afhankelijk van de mogelijkheden voor peilverhoging gezien de grondposities. Het waterpeil is dus in grote mate sturend voor de ontwikkeling van deze gewenste natuurbeheertypen.

Op de percelen in het overgangsgebied kunnen mooie bloemrijke graslanden met o.a. glanshaver en margrietten tot ontwikkeling komen wanneer ze als hooiland gebruikt gaan worden. Op alle percelen is de ambitie er bloemrijke graslanden te ontwikkelen.

Overige voorzieningen

Voor de recreatieve voorzieningen in het gebied zijn er goede mogelijkheden om de cultuurhistorie te combineren met wandelpaden. Beleving van cultuurhistorische elementen, zoals die met name nog aanwezig zijn op De Tjoele, Om dit beter beleefbaar te maken kunnen er wandel en/of fietspaden aangelegd worden. Op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar de historie van De Tjoele en welke cultuurhistorische elementen nog aanwezig zijn. Mogelijk komen hier nog aanknopingspunten uit naar voren.

Enkele aandachtspunten

- Het gebied heeft een polderpeil en dat blijft ook zo in de toekomstige inrichting. Gekeken zal worden naar de ontwatering en afwatering. Het gaat er om een balans te vinden tussen een optimale infiltratie en een goede ontwikkeling van de vegetatie in het elzensingelgebied.
- Scheiden van de waterhuishouding tussen kerngebied en bebouwing en erfpercelen aan de noordzijde van het gebied
- Voor de zuidzijde van het gebied is nog een nadere beschouwing van de benodigde waterhuishoudkundige maatregelen nodig. Aandachtspunt is de af- en ontwatering in relatie tot de peilverhoging.
- Beleving historie Tjoele
- Herstel en versterking van de elzensingels

5. Realisatievorm/advies

De realisatie van 'De Mieden op zijn mooist' krijgt vorm door voorafgaand aan de verdere invulling afspraken te maken over de vorm(en) van afwaardering, bestemmingen, peilaanpassingen en het beheer nu en in de toekomst. Het moet duidelijk zijn wat de status van een gebied is en wat de mogelijkheden op de korte en de lange termijn zijn. In dit hoofdstuk worden de afwegingen en keuzes nader uitgewerkt. De keuzes die hier beschreven worden zijn in feite het advies aan GS. Dit is de werkwijze die de gebiedscommissie adviseert.

5.1. Bestemming- en status van gronden

Met de introductie van een nieuw type gebied: het overgangsgebied binnen de NNN-begrenzing, moet er ook nagedacht worden over de relatie die dat heeft met de bestemmingsaanduiding in het bestemmingsplan en de status in het Natuurbeheerplan en het peilbeheer door het waterschap. In het overgangsgebied moeten ondernemers komen die hun grondgebruik en slootwaterpeil willen aanpassen ten behoeve van biodiversiteit (natuurinclusieve landbouw). En een aangepast peilbeheer ten behoeve van het aangrenzende natuurgebied, wat kerngebied is. Deze aanpassingen moeten voldoende geborgd worden voor de toekomst. Dan is het de vraag wat de bestemming en status van de grond en het peilbeheer moet worden in de overgangs- en kerngebieden. Daarnaast zal er waar mogelijk en nodig sprake zijn van grensaanpassingen om een logisch peilbeheer te kunnen bewerkstelligen. Ook dat moet planologisch vertaald worden en in het natuurbeheerplan aangepast.

In hoofdlijn zijn er drie soorten gebieden (voor de percelen die op dit moment binnen de begrenzing van het natuurbeheerplan liggen). Elk perceel wordt onderdeel van één van deze gebieden.

A. Kerngebied: het gebruik en de inrichting is afgestemd op de gewenste natuur.

Bestaande natuur en uitbreiding middels particulier natuurbeheer; er is SNKL geld beschikbaar.

Agrarisch medegebruik is alleen mogelijk als dit past binnen het beheer van de natuur.

- Peilbeheer: er dient door het waterschap een peilbesluit genomen te worden, peil afgestemd op het gebruik als natuur.
- Natuurbeheerplan: de begrenzing in het natuurbeheerplan blijft ongewijzigd, met de vermelding van het natuurdoel (beheer en ambitie) pakket.
- Bestemmingsplan: de gemeente registreert c.q. bestemt de grond als (bestaande) natuur.

B. Overgangsgebied: agrarisch grondgebruik, maar gebruik en inrichting mede gericht op biodiversiteit:

Gronden blijven binnen de begrenzing van het Natuurbeheerplan. Het gebruik is agrarisch, maar met aangepast grond gebruik en verhoogd waterpeil. Het krijgt nu een zogenaamd overgangsbeheer, met op termijn alsnog de mogelijkheid over te gaan naar particulier natuurbeheer (mits SKNL geld beschikbaar). In uitzonderlijke situaties wordt maatwerk verricht door de commissie en kan de bestemming natuur worden aangehouden.

- Peilbeheer: er dient door het waterschap een peilbesluit genomen te worden. Dit kan pas nadat hierover middels een kwalitatieve verplichting afspraken zijn vastgelegd.
- Natuurbeheerplan: de begrenzing in het natuurbeheerplan blijft ongewijzigd. De betreffende percelen krijgen de aanduiding "N00.01; Nog om te vormen naar natuur", danwel de aanduiding natuur als deze status daadwerkelijk van toepassing is
- Bestemmingsplan: de gemeente registreert of bestemt de grond als agrarisch (eventueel met natuurwetenschap en/of landschappelijke waarden), met de mogelijkheid om het op termijn om te zetten naar natuur. Dit is echter pas aan de orde als de grond ook daadwerkelijk omgevormd wordt tot natuur.

C. Agrarisch, met gangbaar landbouwkundig gebruik en landbouwkundige peilen:

De percelen worden gebruikt volgens het gangbaar landbouwkundig gebruik. Hiervoor is een grensaanpassing van het Natuurbeheerplan nodig, om de betreffende percelen buiten het Natuurbeheerplan te leggen. Het gaat hierbij met name om 'losse percelen' die niet aansluiten bij de grotere kern- en overgangsgebieden. Te denken valt aan percelen in de IJzermieden en in Polder Buitenpost die in de huidige situatie wel begrensd zijn en/of bestemming Natuur hebben.

- Peilbeheer: peilen afgestemd op het landbouwkundig gebruik. Er dient door het Wetterskip een peilbesluit genomen te worden als de peilen in de huidige situatie niet zijn afgestemd op landbouwkundig gebruik.
- Natuurbeheerplan: de begrenzing in het natuurbeheerplan wordt aangepast, waarbij de betreffende percelen buiten de plangrens komen te liggen.
- Bestemmingsplan: de gemeente registreert of bestemt de grond als agrarisch (eventueel met natuurwetenschap en/of landschappelijke waarden).

5.1.1. Bestemmingsplan

Voor de percelen binnen de begrenzing van het NNN en in de directe omgeving zijn in het huidige Bestemmingsplan Buitengebied de volgende bestemmingen van toepassing:

- Agrarisch met waarden - Besloten gebied
- Agrarisch met waarden - Natuurwetenschap
- Natuur

In de loop van de planvorming en in de gesprekken met ondernemers wordt duidelijk welke acties er op het vlak van de bestemming(en) nodig zijn. Het aanpassen van de bestemming gebeurt in 1 keer voor alle percelen die betrokken zijn in de kavelruil. Er is een eerste analyse gedaan van de huidige bestemmingen en de mogelijkheid deze aan te passen. De conclusie is dat een wijzigingsplan, waarvoor de bevoegdheid bij het College van B&W ligt (op basis van de wijzigingsbevoegdheden uit het Bestemmingplan Buitengebied) is niet toereikend voor alle bestemmingswijzigingen die naar verwachting doorgevoerd moeten worden. Dat betekent dat er een afzonderlijk bestemmingsplan opgesteld moet worden, dat moet worden vastgesteld door de gemeenteraad.

Het is zaak dat de bestemmingswijzigingen tijdig zijn geregeld. Als het grondeigendom op 1 januari 2022 gewijzigd is, moeten particulieren legaal gebruik kunnen maken van de gronden. Van belang is dan dat de gronden de juiste aanduiding hebben, dit ook in verband met de jaarlijkse Gecombineerde Opgave voor de agrariërs. Hierbij moet o.a. gedacht worden aan de grond registratie van het al dan niet meetellen van de oppervlakte voor de Mestwet; plaatsingsruimte, derogatie of afvoerpost. Dus ook om deze reden is een tijdige aanpassing van het bestemmingsplan, maar ook van het Natuurbeheerplan van groot belang.

Dat is ook van belang om conflicten met het bestemmingsplan te voorkomen bij de uitvoering van werkzaamheden.

Percelen in het overgangsgebied van de Surhuizermieden

5.1.2. Nieuwe peilen & peilbesluit(en)

Zoals in het voorgaande is aangegeven zullen de peilen aangepast worden aan de bestemming en het gebruik van de percelen. In hoofdstuk 5.1 is aangegeven dat er een aangepast peilbeheer komt in het overgangsgebied ten gunste van het aangrenzende natuur kerngebied.

De heffingen van het waterschap zijn gekoppeld aan het gebruik. De heffing wijzigt niet als de bestemming niet gewijzigd kan worden. Het kan zijn dat er in het overgangsgebied percelen liggen met een natuurbestemming die niet uitgeruild kunnen worden. Het Natuurbeheerplan van de provincie is leidend voor de heffingen van het waterschap, welke jaarlijks wordt bijgewerkt.

Let wel, er zit een bepaalde volgorde in om dit peilbeheer per peilbesluit vast te stellen in relatie tot het vestigen van de Kwalitatieve Verplichting met de eigenaar van de gronden. Er wordt namelijk éérs een Kwalitatieve Verplichting gevestigd bij de Kavelruilakte waarin wordt verwezen naar de aanpassing van het peilbesluit ten dienste van het aangrenzende natuur kerngebied. In de Kwalitatieve Verplichting leg je namelijk bovenwettelijk zaken vast die je moet nalaten of toestaan. Na het vestigen van de Kwalitatieve Verplichtingen worden inrichtingsplannen opgesteld én peilbesluiten aangevraagd. Per deelgebied zijn de gewenste hydrologische bepalingen/uitgangspunten nader bepaald en uitgewerkt.

5.1.3. Natuurbeheerplan

Zoals ook in hoofdstuk 5.1. is aangegeven is het provinciale Natuurbeheerplan ook onderdeel van het geheel en welke in relatie staat tot het bestemmingsplan. In het Natuurbeheerplan zijn de NNN gebieden vastgelegd en dit is tevens het subsidie kader voor de verschillende regelingen voor omvorming en/of beheer. Het is dus zeker van belang dat het Natuurbeheerplan ook up-to-date is aan de nieuwe situatie en aansluit op het bestemmingsplan per 1-1-2022. Ook dient voor het overgangsgebied in het Natuurbeheerplan nader aangegeven te worden wat eventueel de nieuwe natuur ambitie gaat worden in de toekomst, wanneer er mogelijkwerijs weer geld is voor het omvormen naar natuur. Dit is ook de reden dat de NNN begrenzing gehandhaafd blijft en de grond in het overgangsgebied de aanduiding krijgen van N00.01 Nog om te vormen naar Natuur.

5.2. Beheermogelijkheden en Kwalitatieve Verplichting

Het beheer en de status van de grond is bepalend voor wat de ondernemer met de grond kan doen in de bedrijfsvoering. Voor het aangepaste gebruik van de grond kunnen afspraken gemaakt worden om deze minder intensief te gebruiken met bijv. een verlate maaidatum en/of gebruik van vaste stal- mest. Deze gebruiksbeperkingen leiden over het algemeen tot opbrengstderving waarvoor een vergoeding noodzakelijk is. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. In het onderstaande worden de 2 hoofdrichtingen beschreven.

5.2.1. Beheerovereenkomst ANLb

Een beheerovereenkomst in kader van ANLb biedt mogelijkheden om het grondgebruik en de waterpeilen te regelen. De betrokken ondernemers krijgen dan voor deze aanpassing en hun inspanning een jaarlijkse vergoeding op basis van de ANLb regeling. De huidige beheer pakketten van de ANLb bieden daarvoor mogelijkheden. De voorgestelde beheeractiviteiten bestaan o.a. uit een verlate maaidatum, beperking van de bemesting en gebruik van vaste stal- mest. Er is gekozen voor een beperkt aantal ANLb pakketten die voor het Overgangsgebied een extra toegevoegde waarde hebben om daarmee het aangrenzende natuur kerngebied. De vergoeding is gekoppeld aan bovenwettelijke activiteiten die de ondernemer gaat uitvoeren en worden (steeds) vastgelegd voor 6 jaar. Ook voor de lange termijn moet er dus geld voor gereserveerd worden. Verder heeft de ondernemer de mogelijkheid om op termijn te stoppen en de grond weer voor gangbare landbouw te gaan gebruiken. De inkomsten uit een beheerovereenkomst moeten ook gezien worden als inkomstderving en vallen wel onder de inkomstenbelasting (met 0 % btw). Door het toepassen van de voorgestelde ANLb beheerpakketten wordt het principe Natuur Inclusieve Landbouw op deze wijze gestimuleerd en ondersteund.

Om deel te nemen kan aangesloten worden bij de bestaande provinciale ANLb-regeling die via het agrarische natuurbeheer collectief Noordelijke Fryske Wouden loopt. De verhoging van het waterpeil kan eventueel ook via de ANLb in een beheerovereenkomst vastgelegd worden. Let wel, in dit geval moet de waterpeilverhoging niet geregistreerd worden in een peilbesluit, want dan is het niet meer *bovenwettelijk* in het kader van de ANLb en vandaar dat het peilbeheer dan ook via een Kwalitatieve Verplichting wordt voorgesteld.

Deze ANLb-overeenkomsten voor het beheer worden optioneel voorgesteld en hebben op dit moment (nog) niet echt een duurzaam karakter voor de lange termijn. De beheertermijnen zijn steeds voor 6 jaar. Voor de overgangsgebieden zou een langere beheercontractperiode van bijvoorbeeld 30 jaar wenselijker zijn.

5.2.2. Kwalitatieve Verplichting (KV)

Het vastleggen van de grond- en waterpeil beheerzaken wordt voor de lange termijn (eeuwigdurend via een kettingbeding) voorgesteld en kan geregeld worden d.m.v. een Kwalitatieve Verplichting. De betreffende bepalingen worden dan op waarde gezet (verminderde opbrengst berekening) en gekapitaliseerd naar de toekomst. De eigenaar krijgt op basis hiervan éénmalige een afkoopbedrag. De SKNL-regeling voor afwaardering van landbouw- naar natuurgrond (85% waarde vermindering) werkt in principe ook zo. In de Gebiedsontwikkeling Franekeradeel Harlingen is een vergelijkbare situatie, waarbij de landbouwstatus gehandhaafd blijft, maar waar de landbouwgrond een overloopfunctie heeft gekregen bij piekbuien. Voor de overgangsgebieden kan voor het toepassen van het verhogen van het slootwaterpeil een dergelijke systematiek toegepast worden.

Het vestigen van een Kwalitatieve Verplichting heeft als voordeel dat het voor de lange termijn is geregeld en éénmalig wordt betaald. Het afwaarderingsbedrag is een schade afhandeling (vermogensschade), omdat de grond door de opgelegde verplichting m.b.t. het hierdoor ontstane extensiever grondgebruik door de vernatting een lager opbrengend vermogen heeft en daardoor een lagere waarde heeft in het economisch verkeer. Vanwege deze (opgelegde en uit maatschappelijk oogpunt) schade afhandeling valt het niet onder de inkomstenbelasting.

5.2.3. Voorkeur voor verdere uitwerking Overgangsgebieden

In het plan 'De Mieden op zijn mooist' wordt 30% als gemiddelde waardevermindering genoemd voor de vernatting in de overgangsgebieden. Daarnaast is de insteek dat een duurzame oplossing nodig is voor de borging van de doelen in de NNN. Het voorstel is om in de overgangsgebieden het vastleggen van hogere peilen, het grondgebruik en het beheer als volgt te regelen:

1. **Een Kwalitatieve Verplichting (KV) voor het definitief vastleggen van de basisuitgangspunten voor de lange termijn.** Dit betreft (de verplichting of het 'dulden') van een peilverhoging, alleen blijvend grasland (niet meer scheuren, frezen en/of herinzaai) en alleen pleksgewijs gebruik van bestrijdingsmiddelen (t.b.v. brandnetel, akkerdistel en ridderzuring) is toegestaan.

Let wel: bij uitvoering van het plan 'De Mieden op zijn mooist' wordt het aangaan van een KV verplicht opgelegd voor de overgangsgebieden. Deze KV wordt zodoende direct meegenomen als voorwaarde in het Kavelruilplan.

2. **Middels ANLb op vrijwillige basis aanvullend beheer:** mogelijkheid voor het (optioneel) toepassen van aangepast beheer voor kruiden- en weidevogelbeheer. Periodiek voor 6 jaarlijkse termijnen. Hiervoor aansluiten bij de Noardlike Fryske Wâlden.

Let wel: het aangaan van een beheerovereenkomst ANLb is dus een vrijwillige aangelegenheid.

De werkwijze volgens bovenstaand voorstel geeft een invulling van de overgangsgebieden die ook voor de langere termijn zekerheid biedt. Op deze wijze wordt staatssteun voorkomen en kan het grondgebruik afgestemd worden op de praktijk waarmee de ondernemer vandaag te maken heeft bij de uitvoering van zijn bedrijf én de wet- en regelgeving. We gaan er vanuit dat de meer gemotiveerde natuurinclusieve landbouwgrondgebruikers zich door het aanbieden van het ANLb-beheer zich gesteund zullen voelen om ingeruild te willen worden in de overgangsgebieden.

6. Achtergrond Aanpak, Werkwijze en Uitkomsten

De werkwijze zoals hierboven beschreven geeft een invulling voor de overgangsgebieden die ook voor de langere termijn zekerheid biedt. In onderstaande paragrafen wordt per 'onderdeel' een korte beschrijving gegeven van de werkwijze die gevolgd is om tot bovenstaande advisering te kunnen komen. De uitgangspunten worden beschreven en daarnaast wordt overzicht gegeven van de resultaten van deze uitwerking. Het gaat om de werkwijze ten aanzien van:

- Afwaardering;
- Beheerpakketten ANLb;
- Wat levert het op aan natuurwaarden?

6.1. Afwaardering

Afwaardering van grond, deze methode wordt vaak toegepast om duurzaam voor de lange termijn bepaalde zaken veilig regelen c.q. vaststellen. Aspecten van belang voor de mate van afwaardering zijn in het geval van de overgangsgebieden hebben te maken met een nieuwe waterhuishoudkundige inrichting, een verbod- en beperking van bepaalde werkzaamheden;

- Waterpeilverhoging
- Niet scheuren, frezen en herinzaai
- Pleksgewijs bestrijdingsmiddelen
- Bergboerenregeling

Deze bovenstaande maatregelen zijn bepalend voor de berekening om de mate van afwaardering te bepalen. De maatregelen hebben namelijk invloed op de mogelijkheden van het grondgebruik en geeft daarmee een bepaalde inkomsten derving op het betreffende perceel;

- Vermindering grasopbrengst
- Vermindering voederwaarde

Door de mate van inkomstenderving te hebben bepaald, dient dit bedrag te worden gekapitaliseerd naar de toekomst (100 jaar) om daarmee het "verlies" van het opbrengend vermogen van de grond te bepalen. Het verminderd grond gebruik van de voorgestelde maatregelen wordt dus op geld gezet en dit is dan een eenmalig afkoopbedrag naar de toekomst.

Er wordt verondersteld dat de eenmalige afwaardering gemiddeld 30% van de vrije agrarische waarde bedraagt. Vanuit die gedachte is een berekening opgezet waar de bovenstaande componenten die de mate van inkomstenderving bepalen in zijn opgenomen om de afwaarderingwaarde uiteindelijk te kunnen bepalen. De mate van vernatting door de voorgestelde peilverhoging is van invloed op het perceel niveau, dit heeft vooral te maken met de toekomstige drooglegging en de daarmee samenhangende droogte- en natschade vanuit de huidige situatie. Deze droogte- en natschade berekening is gedaan volgens de "Waterwijzer" methode. Het is de bedoeling om met bepaalde klassen van "vernatting" te werken voor het uitkeren van de eenmalige afwaardering. De gebruikte inkomstendervingbedragen door verandering van Grondwatertrap en Botanische kwaliteit zijn door de Dienst Landbouw Voorlichting Drachten bepaald.

NB. Het terugrekenen van toekomstige schade naar het bedrag dat nú nodig is om de schade in de toekomst te kunnen dekken, noemt men **kapitaliseren**. De rekenrente is het verschil tussen de rente en de inflatie.

6.2. Beheerpakketten ANLb

Zoals in hoofdstuk 5.2.1. is aangegeven word de mogelijkheid van het toepassen van het ANLb beheer optioneel toegepast en is er een bepaalde keuze gemaakt welke pakketten van toepassing zijn. Het gaat daarbij dan om de volgende pakket invulling;

Kruidenrijk grasland/rand en ruige mest

- Rustperiode 1 april tot 15 juni en mogelijkheid ruige mest (pakket 5a en 7)
- Rustperiode 1 april tot 22 juni en mogelijkheid ruige mest (pakket 5b en 7)
- Perceelrand toepassing 5 tot 15 meter breed en geen bemesting (pakket 5h)

Er is bewust gekozen voor de bovenstaande beheerpakket invulling, omdat deze aansluiten bij het ambitie doel vanuit het oude plan idee invulling van de NNN. De gekozen beheerpakketten zijn dus in de lijn van de oorspronkelijk NNN invulling en geeft daarnaast nu een toegevoegde waarde in het overgangsgebied maar ook naar het aanliggende natuurkerngebied;

- Toegevoegde waarde ANLb-pakket
- Toepassen natuur inclusieve landbouw
- Ontwikkelen meer biodiversiteit
- Voorkomen uitspoeling meststoffen

Het plan van 'De Mieden op zijn mooist' geeft door zijn andere aanpak van overgangs- en kerngebieden een besparing. Deze besparing heeft vooral te maken met de kosten die gerelateerd zijn aan de inrichting- en aankoopkosten m.b.t. het realiseren van natuurgebied. De inrichtingskosten en de afkoopkosten zijn voor de overgangsgebieden lager dan bij een oorspronkelijke invulling als natuurgebied en dat levert een besparing op van circa 8,2 miljoen bij oplevering van het gebied. De beheerkosten zijn daarentegen voor het oorspronkelijke natuurbeheer in de natuurgebieden lager, omdat het directe beheerskosten zijn. De beheerkosten voor de overgangsgebieden, wat landbouwgrond blijft, zijn hoger, omdat het hier inkomstendervingskosten betreft i.p.v. beheerkosten. Maar uiteindelijk zal er over 30 jaar op basis van de nieuwe invulling van 'De Mieden op zijn mooist' nog altijd een voordeel opleveren van circa 7 miljoen. Deze besparing in kosten zijn gerelateerd aan de invulling van 128 ha overgangsgebied i.p.v. natuurgebied.

Vergelijk `kosten-baten` Nieuw- & Oud Gebiedsontwikkelingsplan

Nieuw plan: Mieden op zijn Mooist

- 128 ha Overgangsgebied i.p.v. Natuur
- minder aankoop- & inrichting kosten
- meer kosten door inkomstenderving- i.p.v. beheercompensatie
- besparing: na oplevering circa 8,2 miljoen
- besparing: na 30 jaar circa 7 miljoen

Nieuw plan	Oud plan
Landbouw via KV+ANLb	Natuur via SKNL+SNL
inrichting/aan- en afkoop: eenmalig	
€ 6.380.000	€ 14.605.062
beheer/monitoring: over 30 jaar	
€ 3.516.960	€ 2.304.000
totaal besparing: na oplevering	
€ 8.225.062	€ 0
totaal besparing: over 30 jaar	
€ 7.012.102	€ 0

6.3. Wat levert het op aan natuurwaarden

In hoofdstuk 6.2. is het ANLb-beheer nader beschreven en welke pakketten in de overgangsgebieden worden voorgesteld vanuit 'De Mieden op zijn mooist'. Zoals aangegeven hebben de voorgestelde ANLb-pakketten een bepaalde toegevoegde waarde. Deze toegevoegde waarde is ook bepalend voor het natuurrendement in relatie tot de oorspronkelijke invulling als natuurgebied. Let wel, vanuit de oorspronkelijke situatie zou het natuurbeheer voor circa 70% kruiden- en faunarijck grasland bestaan en circa 30% uit hogere ambitie pakketten. Door nu een effectieve kavelruil in 'De Mieden op zijn mooist' toe te passen met een herschikking van de gronden in het NNN gebied ontstaat er een beter afgestemd natuurgebied, waarbij de meest kwetsbare natuur wordt vrijgemaakt en een aaneengesloten eenheid vormt. Door het toepassen van de Kwalitatieve Verplichting in het overgangsgebied voor o.a. het peilbeheer wordt de hydrologie voor het aangrenzende natuur kerngebied positief beïnvloed. Met daarbij eventueel nog een aanvulling met een ANLb-pakket dan geeft dit in sommige gevallen zelfs een extra plus in het ontwikkelen van de natuurwaarden. Zoals ook in hoofdstuk 5 is vermeld gaan we er vanuit dat de meer gemotiveerde natuurinclusieve landbouwgrondgebruikers zich zullen vestigen in de overgangsgebieden en mogelijk ook interesse zullen hebben voor de gronden met een natuurstatus, waar nog agrarisch medegebruik mogelijk is. Hierdoor zal het totale NNN gebied door een grotere betrokkenheid van de grondgebruikers voor de langere termijn ook beter beheerd gaan worden is de verwachting

Kortom mocht deze aanpak van 'De Mieden op zijn mooist' slagen, dan levert dit vanuit natuuroogpunt, maar ook wat betreft afstemming van beheer tussen de verschillende partijen (Staatsbosbeheer en de grondgebruikers) in de overgangs- en natuur kerngebieden een voordeel op. In onderstaande tabel is weergegeven wat de verschillen zijn tussen het oorspronkelijke plan voor Achtkarspelen Zuid en de nieuwe uitwerking volgens 'De Mieden op zijn mooist'. In de 3 laatste kolommen is de 'kwaliteit' bij verschillende ANLb-pakketten, zoals beschreven in hoofdstuk 6.2 weergegeven.

Vergelijk 'kwaliteit' Nieuw- & Oud Gebiedsontwikkelingsplan

Oud plan: Ambitie kaart volledig Natuur

- Kruiden- en Faunarijck grasland 70%
- Hogere ambitie pakketten 30%
- Beheer wordt uitbesteed aan derden

Nieuw plan: Mieden op zijn Mooist

- Kwalitatieve verplichting na kavelruil
- ANLb optioneel op 128 ha inzetten
 - ANLb op 34 ha met 15 juni beheer
 - ANLb op 34 ha met 22 juni beheer
 - ANLb op 60 ha met 10 meter rand beheer
- Beheer als Natuur Inclusieve Landbouw

Gebied	Ambitiekaart	Kwalitatieve verplichting	ANLb 5a	ANLb 5b	ANLb 5c
1 Hamtermieden					
1a	5	2	3	4	3
1b	3	2	3	3	3
1c	3	2	3	3	3
2 Reahel					
2a	3	1	3	3	2
2b	0-1	0-1	1	1	1
2c	3	1	3	3	3
3 Surhuizermieden					
3a	4	1	3	3-4	3
3b	4	2	3	3	3
3c	2	1	2	2	2

7. Planning & procedures

De kaders voor uitvoering van 'De Mieden op zijn mooist' worden gesteld door GS. Deze bepalen de inhoud van de opdracht aan de gebiedscommissie en de uitvoering van de opdracht. De kaders met spelregels vormen daarmee een belangrijk document voor de uitvoering. De vervolgstappen zijn gedefinieerd op basis van voorliggend advies maar kunnen dus nog wijzigen als gevolg van de opdracht.

7.1 Planning hoofdlijnen

In onderstaande figuren wordt schematisch weergegeven welke stappen er volgen na de vaststelling van voorliggend advies. De stappen zijn opgenomen in een tijdlijn. Het voornemen is om de uiteindelijke werkzaamheden af te ronden in 2025.

7.2 Insteek van gebiedsproces en communicatie

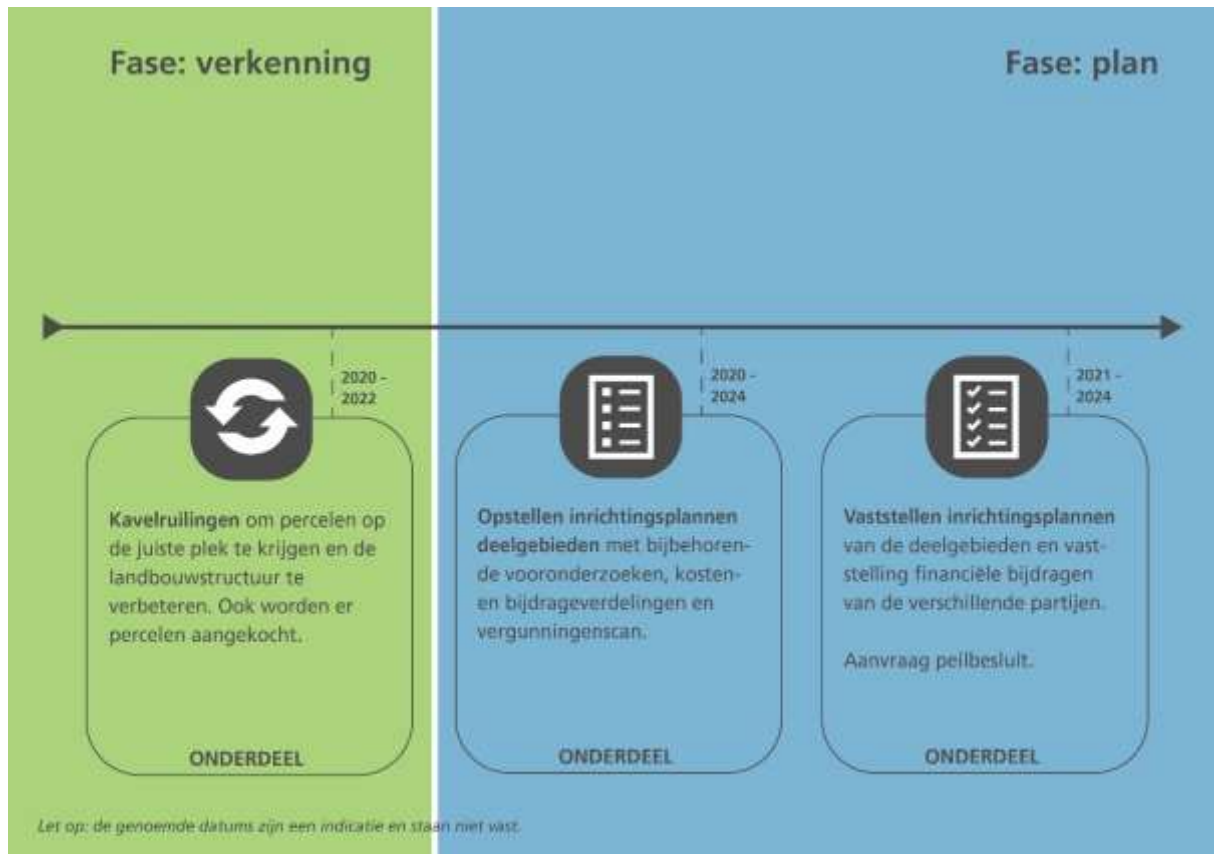
Maatwerk in het veld (bedrijfsscans):

Waarom maatwerk? Omdat de agrariërs elk hun eigen wijze van ondernemen hebben, rekening houdend met wel/niet derogatie (mestwet), intensief/extensief, wel/niet biologisch, wel/niet bedrijfsopvolging en de hierbij behorende financieringslasten. Er wordt voorafgaand aan de planvorming een soort bedrijfsscan gemaakt van de agrariërs in het betreffende gebied. Wat willen ze, wat past bij hun bedrijfsvoering en wat is hun toekomstvisie.

Kavelruil

Op basis van de bedrijfsscans kan er gekeken worden welke ruilmogelijkheden er zijn, welke agrariërs willen wel binnen het overgangsgebied en wie wil beslist buiten het overgangsgebied geruild worden, in een gangbaar landbouwgebied. De agrariërs die binnen het overgangsgebied geruild worden moeten rekenen op een ander soortig (extensief) grondgebruik met hogere waterstanden, passend bij het aangrenzende natuurgebied en eventueel een aangepaste bestemming- en/of status van de grond. Daarnaast is het mogelijk dat er agrariërs zijn die juist eigendom binnen het kerngebied willen, om hier particulier natuurbeheer te realiseren. Bestaande natuur of particulier natuurbeheer in overgangsgebied blijft ook mogelijk.

Inrichting

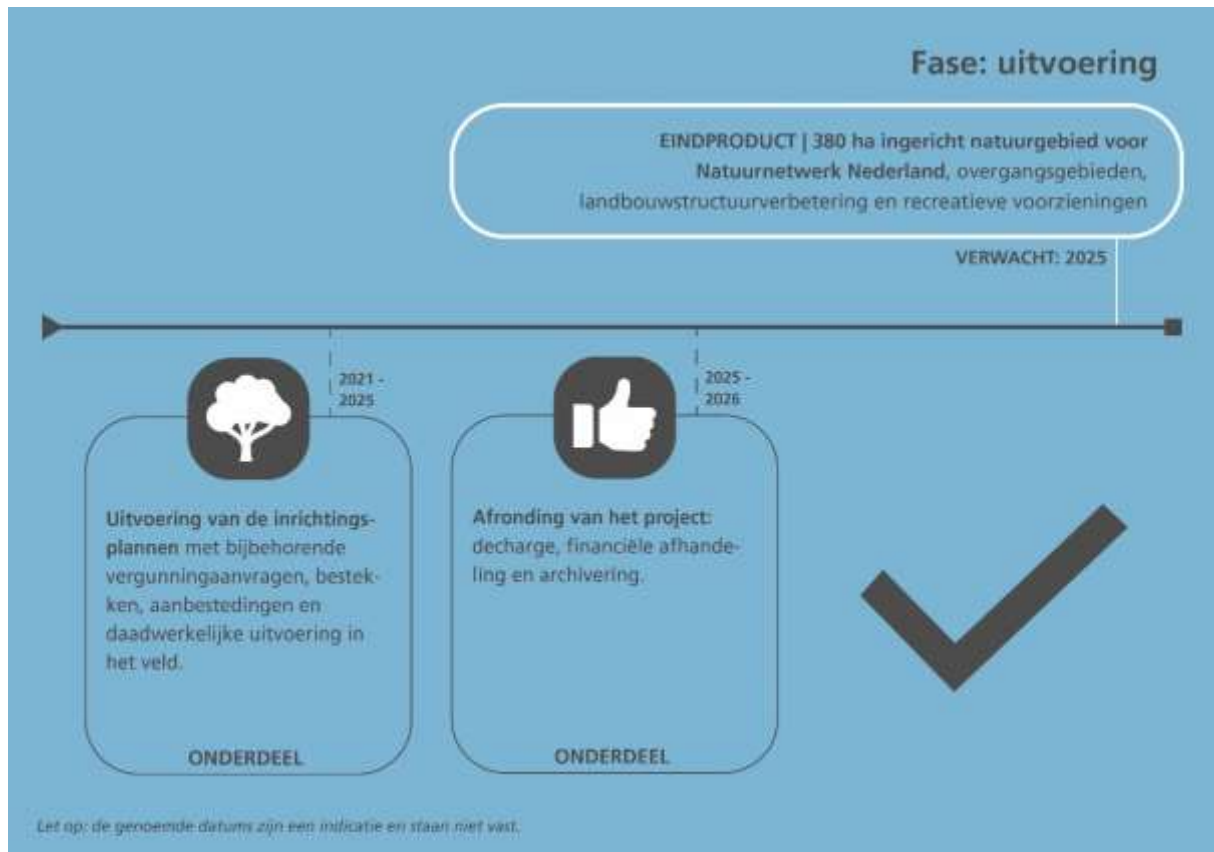
Het opstellen van inrichtingsplannen kan als de kavelruil is geweest en gronden zijn verruild of voorzien van ene Kwalitatieve Verplichting en eventuele andere procedures. Dat maakt de weg vrij om voor de diverse deelgebieden een plan op te stellen. De inventarisaties o.a. in de vorm van bedrijfsscans en kavelruilmogelijkheden én de randvoorwaarden voor de inrichting van de (kern)gebieden bepalen de inrichtingsmogelijkheden. Per deelgebied wordt een werkgroep samengesteld, waarin belanghebbende partijen deelnemen, zoals o.a. gemeente en waterschap. De gebiedscommissie is opdrachtgever.

In het inrichtingsplan zijn de maatregelen opgenomen, maar ook de bijbehorende kosten en de financiering. Nadat alle partijen akkoord zijn kan de uiteindelijke vaststelling door GS plaats vinden. Als ondertussen alle planologische procedures doorlopen en alle vergunningen verleend zijn, kan daarna met de uitvoering begonnen worden.

Communicatie

De gebiedscommissie organiseert afhankelijk van het stadium van de planvorming verschillende vormen van communicatie. Er zijn keukentafelgesprekken met één of enkele eigenaren, inloopmomenten en/of voorlichtingsbijeenkomsten voor belanghebbenden en geïnteresseerden en er worden nieuwsbrieven rondgestuurd als er nieuwe ontwikkelingen zijn. Op de projectensite van de provincie wordt ook de actualiteit bijgehouden.

De gedachte achter de werkwijze 'De Mieden op zijn mooist' is dat er voor en met de mienskip een plan gemaakt wordt. Dat betekent dat er goede communicatie over en weer nodig is. Er wordt niet alleen informatie gebracht, maar ook informatie gehaald.

7.3 Procedures in relatie tot gebiedsproces

Voor een gebiedsproces zoals dat van Achtkarspelen Zuid zijn verschillende procedures nodig. Dat is in het geval van de realisering van het plan 'De Mieden op zijn mooist' natuurlijk niet anders.

Op dit moment moet daarbij gedacht worden aan:

- Wijzigingen in het Bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Achtkarspelen;
- Wijzigingen in het Natuurbeheerplan, zoals de begrenzing, natuurdoelentypen;
- Aanpassen werkwijze ANLb i.r.t. Overgangsgebieden (NFW);
- Peilbesluit(en) i.v.m. gewijzigde peilen;
- Mogelijk aanpassing van gebruik en openbaarheid van wegen; ook in relatie met recreatief medegebruik;
- Mogelijkheden voor ruilingen / afstoten van grond van de provincie en andere (semi) overheidspartijen / relatie met verpachtingen oplossen;
- Opstellen inrichtingsplannen en vaststelling van de plannen door GS.

Een overzicht van de te volgen procedures en de verwachtingen voor partijen staan in het schema op de volgende pagina. Daarbij is onderscheid gemaakt in een aantal fasen: voorverkenning, verkenning en planfase.

Na de verkenning volgt de planfase, met als belangrijkste onderdeel het opstellen van de feitelijke inrichtingsplannen en met de gebruikelijke vergunningaanvragen en communicatiemomenten. Daarnaast wordt er in de opdracht van GS aan 'Natuur mei de Mienskip' (NmdM) aangegeven dat in samenwerking met de gebiedscommissie én voor de realisering van het plan 'De Mieden op zijn mooist' ook gebruik gemaakt zou kunnen worden van de tools uit het project NmdM. Afhankelijk van de uitwerking hiervan en de mogelijkheden die in beeld komen, zullen hierbij ook de bijbehorende procedures doorlopen worden.

Tijdlijn Mieden op zijn mooist: uitvoering en betrokken partijen

		Voorverkenningstase	Verkenningstase	Plantase	
Partij	Onderwerpladvies	Opdracht GC November 2019	Bestluit	Opdracht GS September 2020	Realisatie
Gebiedscommissie (initiatiefnemer & adviseur)	Kerngebied-natuur status Overgangsg gebied-Landbouw status Kavelruilplan en overeenkomst gewenst waterpeil Beheer (SNL of ANLEB) Inrichting	Heden Heden	Heden	Start	Realisatie
				1-1-2022	31-12-2025
				1-1-2022	31-12-2025
GS	Bestluit en herfijke opdracht op basis van advies	Voorbereiden en vaststellen GS-besluit	1-8-2020		
SBB	Afsprakenlijst inbreng-toedeling	Heden	1-5-2020		
Provincie Jurist	Natuurbescherming:	Heden	1-5-2020		Afstemmingsoverleg & afspraken met Juridische afdeling
Provincie jurist	Statusteun: advies	Heden	1-5-2020		Afstemmingsoverleg & afspraken met Juridische afdeling
Provincie Jurist	Ruimtelijke Ordening: provinciale verordening	Heden	1-5-2020		Afstemmingsoverleg & afspraken met Juridische afdeling
Provincie Natuur	Natuurbeheerplan	Heden	1-5-2020		Afstemmingsoverleg & afspraken met team Natuur /formalisieren
Gemeente Achterkerpspeken	Bestemmingsplan	Heden	1-5-2020		Principeverzoek 2020, bestemmingsplanwijziging: 2021
Collectie NFW	Agrarisch Natuurbeheer	Heden	1-5-2020		Afstemmingsoverleg & afspraken met NFW/Op perceelniveau gewenst beheer
Wetterskip	Peilbesluit	Heden	1-5-2020	1-1-2022	31-12-2025 Het feitelijk peilbesluit wordt na 1-1-2022 vastgesteld
RVO-ANVWA	GLB & Mestwet			1-1-2022	Doortlopend Genomen besluiten geven een kloppend kaart beeld voor gecombineerde opgave

7.4 Afspraken partijen

Voor de uitwerking van het plan 'De Mieden op zijn mooist' is medewerking nodig van meerdere partijen en op meerdere fronten. Dat wordt in paragraaf 7.3 duidelijk waarin de procedures en afspraken met partijen op een rij zijn gezet. In voorgaande hoofdstukken is verder vertaald wat we gaan maken en hoe dat wordt georganiseerd. Medewerking van partijen is daarbij van cruciaal belang. Daarom is in de voorverkenningfase nader onderzocht of er medewerking verleend wordt door partijen. Zodat de haalbaarheid van het plan goed kan worden ingeschat. Het gaat daarbij vooral om wettelijke procedures en handelingen die voorwaardelijk zijn voor het slagen van het plan. In deze paragraaf is een samenvatting opgenomen van de gemaakte afspraken met partijen. In de uitvoeringsfase zal moeten blijken of we middels kavelruilen kunnen komen tot doelrealisatie. Dat is een ander hoofdstuk en annex met de vrijwilligheid van het gebiedsontwikkelingsproject.

Gemeente Achtkarspelen

De gemeente Achtkarspelen is bevoegd gezag voor de bestemmingen. In het plan wordt een voorstel gedaan voor bestemmingsplanwijzigingen, zowel buiten als binnen de NNN. De gemeente Achtkarspelen heeft vanuit het project een principe verzoek ontvangen om medewerking te verlenen bij een verzoeken tot wijziging bestemmingsplan. Het college van B&W van de gemeente Achtkarspelen heeft aangegeven in principe medewerking te willen verlenen aan het wijzigen van de bestemmingen van percelen waarover (t.z.t.) overeenstemming is bereikt met de betreffende eigenaren.

Staatsbosbeheer

Doordat Staatsbosbeheer zowel buiten als binnen de NNN is gelegen, is ze een belangrijke speler voor de realisatie van de NNN. Staatsbosbeheer ondersteunt het gedachtegoed van het plan 'De Mieden op zijn mooist'. SBB heeft aangegeven mee te werken aan kavelruilen die er voor zorgen dat er efficiëntere beheereenheden worden gerealiseerd.

Noardlike Fryske Walden

De NFW zorgt namens de provincie voor het agrarisch natuur en landschapsbeheer. Voor de overgangsgebieden zijn beheerpakketten in beeld vanuit het ANLb. Het NFW is enthousiast over de opgestelde systematiek en keuzes voor beheerpakketten in de overgangsgebieden. Deze pakketten dragen bij aan een hogere biodiversiteit in het beheergebied van de NFW. De organisatie van deze pakketten kan verzorgd worden door de NFW. De keuze of er budget beschikbaar komt vanaf 2022 voor de beheerpakketten alsmede de organisatiekosten zal onderdeel uitmaken van het besluit dat GS neemt over het advies.

Wetterskip Fryslân

Wetterskip Fryslân is geïnformeerd over het advies en is nauw betrokken bij de hydrologische onderbouwingen voor het plan. Zij heeft een adviserende en toetsende rol bij inrichting van de gebieden. Wetterskip Fryslân kan zich vinden in dit advies. Daarbij moet opgemerkt worden dat zij nauw betrokken wil blijven bij het opstellen van peilbesluiten en inrichtingsplannen. Als adviseur bij inrichtingsvraagstukken en aanvragen van peilbesluiten en als toetsende partij voor vergunningen en peilbesluiten.

Grondeigenaren en gebruikers

Met grondeigenaren en gebruikers worden in de uitvoeringsfase nadere afspraken gemaakt over kavelruilen en aanvullende voorwaarden. De realisatie van het plan is afhankelijk van de medewerking van grondeigenaren. Het is een vrijwillig proces. Het tot stand komen van de inrichtingsplannen gebeurt in nauwe samenspraak met bewoners en grondeigenaren en gebruikers.

7.5 Middelen in relatie tot opdracht

In de opdracht van GS aan de gebiedscommissie is aangegeven dat er voor de realisering van het plan 'De Mieden op zijn mooist' in totaal € 6,4 miljoen gereserveerd is voor de afronding van NNN in het gebied van Achtkarspelen Zuid. Dat is daarmee dan ook het maximaal beschikbare budget vanuit de provincie.

Zoals weergegeven in het overzicht in paragraaf 6.2. zijn de geraamde kosten voor aankoop, kosten in samenhang met afwaarderen en de inrichting geraamd op ca. € 6,4 miljoen. Dit sluit dus binnen het toegezegde budget. Voor beheermogelijkheden (ANLb) in de overgangsgebieden is extra budget nodig, omdat het om inkomstenderving gaat i.p.v. beheervergoeding. De beheerkosten zijn daarmee hoger dan de oorspronkelijke kosten voor SNL-vergoeding. Voor de 128 ha overgangsgebieden gaat het om €117.232,- per jaar en voor natuurgebieden was dit € 76.800,- per jaar. De meerkosten zijn daarmee voor 30 jaar ca. 1,2 miljoen voor beheer en monitoring.

Daarnaast is er voor aanvullende opgaven in de sfeer van koppelkansen cofinanciering door belanghebbende partijen, zoals de gemeente en het waterschap. Als dit aan de orde is zullen hierover nadere afspraken gemaakt worden. Wellicht zijn er nog mogelijkheden om middels het gebruik van 'de arkbak' van 'Natuur mei de mienskip' extra financiering te werven.

De definitieve kosten blijven natuurlijk een onzekere factor, maar niet ongebruikelijk bij het maken van dit soort plannen voor gebiedsontwikkeling. Er is een zo goed mogelijke raming gemaakt op basis ervaringscijfers. In deze raming is ook rekening gehouden met 10% onvoorziene kosten. Het plan wordt voorgelegd aan GS voor inhoudelijk akkoord en om het geld beschikbaar te stellen. Dat gaat dan om het totale pakket, inrichtingskosten, afwaardering, maar ook om de toekomstige beheerkosten.

Voor uitvoering van de opdracht is het uitgangspunt dat de provincie vanuit haar huidige rol de inzet levert ter ondersteuning van de gebiedscommissie. Van andere partijen wordt ook verwacht dat er tijd vrijgemaakt wordt voor realisatie van het plan, dat zal veelal in de adviserende zin zijn. Personele kosten zijn niet in de raming opgenomen.

7.6 Risico's en beheersmaatregelen

Het gebiedsontwikkelingsproject Achtkarspelen Zuid is een vrijwillig proces. De kans op volledige realisatie van 'De Mieden op zijn mooist' is alleen mogelijk door medewerking van de grondeigenaren. Naast de vrijwilligheid zijn er nog een aantal mogelijke risico's voor realisatie van het plan.

Nr.	Risico	Beheersmaatregelen
1	Voor de afwaardering van de overgangsgebieden is 30% niet haalbaar vanuit juridisch oogpunt;	Vroegtijdig afstemming met juristen over verkenning /advies afwaardering
2	Geen overeenstemming met eigenaren voor ruiling/aankoop;	Vroegtijdig alternatieven in beeld houden
3	Aanlegkosten vallen duurder uit;	Bij uitgangspunten inrichting de scope bepalen
4	Geen draagvlak in omgeving voor overgangsgebieden;	Bij start uitvoering keukentafelgesprekken analyse maken van wensen grondeigenaren
5	Vergunningen en ontheffingen komen bezwaren op;	Vroegtijdig met partijen in gesprek zijn en blijven
6	Bezwaren op bestemmingsplanwijziging(en);	Vroegtijdig met gemeente in overleg en direct betrokkenen over de plannen in kavelruil en bestemmingen
7	Aanvraag peilbesluit i.v.m. Inrichtingsplan voldoen niet aan de beleidsuitgangspunten van waterschap;	Vroegtijdig met waterschap in overleg over de inrichtingsplannen

8	Kavelruilproces duurt langer waardoor kavelruilovergang per 1 januari 2022 in gevaar komt	Vroegtijdig tijdspad in beeld brengen en stakeholders
9	Discussie over de hoogte van de afwaardering	Vroegtijdig de systematiek uitleggen
10	Het RVB (Rijks Vastgoed Bedrijf) stemt niet in met verkoop gronden door Staatsbosbeheer.	Vroegtijdig in overleg treden met RVB en SBB
11	Aanwezigheid van kabels en leidingen levert een obstakel voor inrichting	Vroegtijdig in overleg met leidingbeheerders

